

VIERDE ZONDAG VAN DE HERFST

Vreugde der Wet

11 oktober 2020 – Oude Kerk, Amsterdam

Ds Hans Uytendogaardt, Utrecht

Gebed van de zondag

v: De Heer met u allen!

a: ZIJN VREDE MET U!

v: Laten wij bidden.

... gebedsstilte ...

Gij ENE en Eeuwige,

uw goedheid kent geen grenzen,

Gij schenkt ons oneindig veel meer

dan wij verdienen of verlangen.

Laat uw overvloed van liefde ons vervullen

in onze beproefde wereld

en geef ons aandacht voor het goede gerucht van uw trouw

en hart voor uw geboden,

die vlees en bloed willen worden,

brood uit de hemel en wijn van de vreugde

die Gij aan mensen schenken wilt:

de Vreugde der Wet, Simchat Tora.

Zo bidden wij

door onze Heer Jezus Messias, uw Zoon,

die met U in de eenheid van de heilige Geest

leeft en regeert in de eeuwen der eeuwen.

Amen.

Jesaja 25,1-9 | Psalm 23 | Matteüs 22,1-14

Vreugde der Wet is het vandaag in de synagoge. De bekroning van het slotfeest waarmee het Loofhuttenfeest wordt afgesloten. Vreugde omdat de gemeente van Israël na de gedachtenis van de woestijnreis als het ware uit de benauwenis thuiskomt in een samenleving waar de Thora het hart van het samenleven uitmaakt. Na de wekelijkse omgang van een jaar met de Thora van Genesis tot en met Deuteronomium wordt nu de laatste pericoop gelezen. Zoals rabbijn de Vries schreef, bijna honderd jaar geleden, tussen de beide in Wereldoorlogen:

‘De voorlezing van deze Thora, dit levensonderricht, als middelpunt van de synagogale eredienst, wordt telkenjare op de laatste dag van het Slotfeest ten einde gebracht. Maar – om in psalmtaal te spreken: ‘al zien we een einde aan iedere onderneming, het Woord van God is wijd oneindig (Psalm 119,96), Dus wordt terstond aan het einde weer bij het begin begonnen. En dat is een feest op zichzelf. Want deze Thora is voor Israël de zichtbare heilige rest uit de schipbreuk van zijn eens normale volksbestaan. Zij is zijn bodem nu en zijn levenskracht. Zij is zijn getuige, zijn tolk, door wie het tot de wereld heeft gesproken en nog altijd tot de mensheid spreekt. Zij is immer nog Israëls Bondsboek met God – een Hemelse Oorkonde, uit de eeuwigheid voor alle tijden. Men wordt haar dus nooit lezensmoe. Als dus op deze dag als de Oorkonde tot het einde is uitgelezen en bij de aanvang opnieuw wordt opengerold dan heerst er vreugde in Israël.

Er wordt een bruiloft gevierd. De bruiloft van de Thora met Gods volk. De rol is feestelijk gekleed en versierd met zilveren kronen en juwelen. Dansend wordt hij rond gedragen.'

Dan is het, schrijft rabbijn de Vries, 'alsof er met dit contract opnieuw een echtverbintenis verjongd wordt. En dat elk jaar opnieuw. Dat is de Vreugde van de Leefregels, Simchat Thora. Daarom worden degenen die de laatste pericoop mogen voorlezen dan "bruidegoms en bruiden" genoemd.'

Gods kinderen zijn getrouwd met de Thora. Als we dan vandaag in dit Mokum, vanuit die vreugde over de wijdte van die samenleving onder het beslag van de Tora, in de eerste lezing uit de profeet Jesaja horen, dan zet hij onder die wijdte een nadrukkelijke streep. In de opmaat van Jesaja 25 horen wij hoe wijd die gemeenschap van Gods kinderen is bedoeld. Jesaja (24,5v), is geschokt door de wereldwijde ontregeling van de aarde:

'De aarde is door haar bewoners ontheilgd:
zij hebben de voorschriften overtreden,
zijn aan de wetten voorbijgegaan
en hebben het eeuwig verbond verbroken.
Daarom verslindt een vloek de aarde
en moeten haar bewoners boeten;
daarom wordt hun aantal zo klein
en blijven er nog weinig mensen over.
De wijn is verdroogd, de wijnstok kwijnt weg.
De roffelende trommels zwijgen,
Het feestgedruis sterft weg,
de jubelende lier verstomt.
Men drinkt wijn zonder lied,
de drank smaakt bitter.
De stad is één grote woestenij,
De toegang tot ieder huis is versperd.'

Het is alsof je een stadsdichter uit onze dagen hoort spreken over de coronacrisis en een wereldwijde bedreiging van onze omgang met de aarde.

Maar dat is niet het laatste woord. De ENE en Eeuwige komt in actie, Hij grijpt in, Hij bedrijft 'diakonaal–economisch-sociale politiek' zoals Jesaja dat ingrijpen beschrijft:

U was een toevlucht voor de zwakken,
U doet het barbaarse gejoel verstommen,
U tempert de triomf van de tirannen.

En wel zo rigoureuus dat

'de heldere maan zich zal schamen,
de stralende zon van schaamte verbleken
als de ENE, de Heer van de hemelse machten
koning is geworden op de berg Sion, in Jeruzalem.

En als bekroning van Gods ingrijpen om de aarde weer tot haar recht te doen komen op de puinhopen van een 'ont-aarde' samenleving

richt de HEER van de hemelse machten
op deze berg Sion
voor alle volken een feestmaal aan.

...

Op deze berg vernietigt hij het waas
dat alle volken het zicht beneemt,

de sluier waarmee alle volken omhuld zijn.

...

Heilige verontwaardiging gevolgd door gericht actie, dat is het begin – beginsel - van die feestmaaltijd op Gods berg. Het is zijn verontwaardiging over de verstoorde vreugde die hem in beweging brengt om dat barbaarse gejoel van die wrede volken te doen verstommen, hem past geen passiviteit, die zegt dat wij 'daar toch niets aan kunnen doen'. God neemt rigoureuze maatregelen want Hij kan het niet aanzien dat de mensen met wie hij zich verbonden had, vernietigd dreigden te worden zoals een orkaan alles vernielt wat op zijn weg komt. En als die maatregelen zijn genomen draagt de ENE vervolgens de nodige ingrediënten aan voor een leven waarin mensen feestelijk vieren dat zij tot hun recht kunnen en zullen komen.

En daarmee – we springen nu naar het evangelie – horen we een signaal van wat er aan de orde is over de messiaanse roeping van Jezus in zijn gelijkenissen over het koninkrijk van God die deze weken aan de orde zijn. Vandaag de gelijkenis koninkrijk van God als een bruiloftsfeest voor de zoon van de Koning. Met als genodigden de bruiloftsgasten, de inner circle, het Israël van de Schriftgeleerden, de happy few, die leven van hun getrouwe wetsbetrachting en zich daarop beroemen. Maar die ervoor passen om te verschijnen op een bruiloft die voor alle volkeren is bestemd. Zij zijn helaas verhinderd door dringende bezigheden op eigen erf. Vervolgens wordt rijp en groen van de straat geplukt. Maar allemaal moeten ze wel in de bijbehorende feestelijke bruiloftskleren verschijnen, willen ze deelgenoten van het feest kunnen zijn. Hun bijdrage daaraan is onmisbaar.

Maar als er dan toch zo'n schlemiel binnenkomt, die zegt 'er ook niets aan te kunnen doen' en die roept: 'Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg. Laat me met rust, laat mij maar in mijn hoekje zitten en neem me maar zoals ik ben.' Waarom krijgt die figuur diezelfde verontwaardiging naar z'n kop als die wrede volken uit de profetie van Jesaja? In de nachtopvang ben je toch ook welkom zoals je bent? Nee dus. Want bij het Leger des Heils en in de nachtopvang worden de gasten wel degelijk op hun eigen benen gezet door een verplichte wasbeurt en schone kleren. Die gast van het bruiloftsmaal weigerde te aanvaarden dat ook hij onmisbaar was voor die gastheer om feest te vieren. Hij weigerde in te zien, dat zijn binnen- en bijgevolg zijn buitenkant onontbeerlijk was om anderen een feestgevoel aan dat feestmaal te bezorgen. Het feestgevoel dat die barbaarse, wrede wereld het laatste woord niet heeft.

Dat is wat de Vreugde van Wet en de profeet Jesaja ons doen weten.

Zonder Gods verbond met zijn volk en zijn gerechtigheid voor alle volken. zouden wij als kerk nergens zijn, sterker nog, niet bestaan.

Deze chagrijnige bruiloftsgast is daarom niet zomaar een loslopende figuur, hij is zo'n buitenstaander die, net als die rest van de grote barbaarse wereld, zich niet wil bekeren tot de God van Israël en zijn feestelijke wereld en daarom is voor hem geen plaats op het bruiloftsfeest. Hij wil misschien wel een graantje meepikken, maar hij wil niet meebouwen aan het feest. Daarmee blokkeert hij het feest van de hoop op een wereld waarin het niet alleen anders kan, maar anders gàt. Ruimte om op te ademen, je in het nieuw te steken.

Niet voor niets zijn juist het feestmaal op de berg Sion en de gelijkenis van het koninklijk bruiloftsmaal beeld dragers geworden van de Maaltijd van de Heer, de Maaltijd die zo wijd als de wereld mensen wil verwelkomen, maar tegelijk ieder persoonlijk: 'zalig zij die genodigd zijn tot het bruiloftsmaal van het Lam', het is nodiging die we iedere week horen en ons bij de les houden, want ze zijn niet vrijblijvend.

Vandaag klinken die woorden hier niet en dat is ingrijpend, zoals deze coronatijd uiterst ingrijpend is. Rabbijn Lody van de Kamp gaat in een interview dezer dagen nog verder. Wat hem betreft moeten de geloofsgemeenschappen – Christelijk, Islamitisch en Joods – om geloofsmatige redenen de deuren vooralsnog helemaal gesloten houden.

‘Juist nu moeten zij hun stem laten horen met de boodschap dat het leven zoals wij het hier bij de geboorte aangereikt hebben gekregen niet aan risico’s mag worden blootgesteld. Er bestaat voor dit moment geen krachtiger signaal over de waarde van het leven dan dat de kerken, moskeeën en synagogen onherroepelijk dicht blijven. Totdat niet alleen het gevaar, maar ook de risico’s zijn geweken.

Dat is moeilijk, dat doet velen pijn. Maar het laat de wereld zien welke waarden wij, met de Bijbel, de Koran en de Tora in de hand hechten aan ‘leven’. Leven dat niet van ons is, maar wat wij ten koste van alles moeten beschermen. De gesloten deuren openen de ogen van velen.’

Het gaat hem daarin om eerbied voor het leven. Dagelijks zijn er nog veel besmettingen, ziekenhuisopnamen en overlijden er slachtoffers. En toch doen we alsof dat niet zo is.

Een ander geluid, maar wel vanuit dezelfde optiek laat Rosanne Hertzberger horen. In haar in haar column in de NRC van gisteren schrijft zij onder de titel ‘Staphorst is jaloersmakend’ over de spraakmakende Hersteld Hervormde Gemeente in die plaats:

‘(...) Ergens was het jaloersmakend dat er iets zo belangrijk in hun leven was, iets heiligs, iets wat boven alles ging, waarvoor het noodzakelijk was om ook in coronatijden ergens lijfelijk op te komen dagen. Ik schrijft dit in eentjes, achter mijn computer (...) Mijn burens zitten ook alleen in hun huis, videobellend. Soms rennen ze een rondje, alleen.(...) Alles bleek makkelijk af te zeggen in seculier Nederland: niets was heilig. Geen feestdag, geen concert, geen diner. Muziek was van ondergeschikt belang. Toneel ook. Er hoefde helemaal niets. Ik keek tgelkens weer naar de beelden van die mensen wandelend naar de kerk, en ik zag ze als een hoogtepunt van menselijkheid in deze crisis. Samen zitten, samen zingen, samen klonteren. In een bubbel met elkaar gewone dingen heilig maken.

Laten we ons die op he oog tegenstrijdige geluiden ook in deze kleine kwetsbare kring voor gezegd houden: niemand kan zich permitteren terzijde te staan als wij de bruiloft van Jezus en zijn gemeente vieren. Dat is de uitdaging op de pelgrimsweg van ons dagelijkse leven nu: signalen geven van het feest dat zeker komen zal en dat wij nu alvast vieren.

Hoe we die feestelijke signalen kunnen geven in deze ontmoedigende en onzeker makende tijden is voor ons als geloofsgemeenschappen in onze maatschappelijke context op dit moment dan ook een enorme uitdaging.

Tenslotte het gebed uit de katholieke traditie bij de ‘geestelijke communie’ in tijden van onthouding:

O Zoon van God,
door uw menswording hebt Gij U verenigd met ons bestaan.
In de gaven van brood en wijn deelt Gij uw leven met ons.
Nu ik deze gaven niet daadwerkelijk kan ontvangen, bid ik U:
kom in mijn hart, verlicht mijn geest en sterk mijn liefde,
en geef dat ik nooit gescheiden ben van U,
die met God de Vader en de heilige Geest
leeft en leven geeft in de eeuwen der eeuwen.
Amen.

In de Naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.
AMEN.

Dankzegging

v: De Heer met u allen!

a: ZIJN VREDE MET U!

v: Verheft uw harten!

a: WIJ ZIJN MET ONS HART BIJ DE HEER!

v: Zegenen wij de Heer onze God!

a: HEM ZEGGEN WIJ DANK!

v: Gij ENE en Eeuwige,
U danken wij, overal en altijd,
door Christus onze Heer,
want Gij hebt uw pelgrims
voortgeleid door de woestijn
en Gij hebt ons geroepen tot uw grote vreugde.
Gij hebt de heilige Tora geplant in ons bestaan
als een boom van het leven.
Daarom, met Mozes mee
die uw gemeente voorging
en Jozua die de Jordaan is doorgetrokken,
met al uw zangers en profeten,
uw engelen en mensen
die dienaars om uw troon,
bidden wij U:
herschep ons tot mensen
die uw Zoon laten voorgaan
en niet ophouden
U te belijden en elkaar te behoeden,
de ogen gericht op uw rijk dat komt.
... gebedsstilte ...

v: God, in uw goedheid,

a: HOOR ONS GEBED.